

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

M. Fabii Quintiliani Institutionum Oratoriarum Libri Duodecim

Summa diligentia ad fidem vetustissimorum codicum recogniti ac restituti

Quintilianus, Marcus Fabius

Lugd. Batav. ; Roterodami, 1665

Cap. V. De tabulis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-12945

vocet, altera sæpe etiam causam falsa dicendi, ¹ quod aliis patientia facile mendacium faciat, aliis infirmitas necessarium. Quid attinet de his plura? Plenæ sunt orationes veterum ac novorum. Quædam tamen in hac parte erunt propria cujusque litis. Nam sive ² de habenda quæstione agetur, plurimum intererit, *quis, & quem postulet aut offerat, & in quem, & ex qua causa*: sive jam erit habita, *quis ei præfuerit, quis & quomodo sit tortus*, an credibilia dixerit an inter se constantia: perseveraverit in eo quod cœperat, an aliquid dolore mutarit: prima parte quæstionis, an procedente cruciatu. Quæ utrinque tam infinita sunt, quam ipsa rerum varietas.

¹ Quod aliis patientia.] Idem quoque testatur Ulpianus, titulo de quæstionibus lib. 48. Citatur & à Fabio periodus proverbialis in hanc sententiam, *Mentietur in tormentis qui dolorem feret, mentietur*

qui non feret. Idem.

² De habenda quæstione.] Habere quæstionem est inquisitionem per tormenta facere. olim autem servi postulabantur in quæstionem & dabantur. *Idem.*

C A P. V.

De tabulis.

5 **C**ONTRA tabulas quoque sæpe dictum, sæpe dicendum est, cum eas non solum refelli, ¹ sed etiam accusari, sciamus esse usitatum. Cum sit autem in his aut *scelus signatorum*, aut *ignorantia*: tutius ac facilius id quod secundo loco diximus, tractatur, quod ² pauciores rei fiunt. Sed hoc ipsum argumenta ex causa trahit, si forte aut incredibile est id actum esse quod tabulæ continent: aut (ut frequentius evenit) aliis probationibus æque inartificialibus solvitur: si aut is in quem signatum est, aut aliquis signator dicitur abfuisse vel

Tabularum nomine intelligimus quæcunque scripta & instrumenta, syngraphas, chirographa, & testamenta. habent autem tabulæ maximam vim ad probandum, si legitimæ sunt. *Turneb.*

¹ Sed etiam accusari.] Nam cum malæ proferuntur tabulæ, competit accusa-

tio falsi, & cum qui eas profert ut *falsarium* accusamus. *Idem.*

² Pauciores rei fiunt.] Tabulæ olim fiebant adhibitis testibus & signatoribus. itaque jurisconsulti præcipiunt ut tabulæ testamenti fiant adhibitis septem signatoribus. *Idem.*

vel prius esse defunctus : si tempora non congruunt : si vel antecedentia vel insequentia tabulis repugnant. ¹ *Inspectio* ipsa sæpe etiam falsum deprehendit.

¹ *Inspectio ipsa.*] Sæpenumero *tabulas inspicere* propius oportet, ut videamus, siue in illis aliqua litura, siue summa aliqua falsa, aut postremo aliquid subditivum. *Idem.*

CAP. VI.

De jurejurando.

Jurjurandum litigatores aut offerunt suum, aut ¹ non recipiunt oblatum : aut ab adversario exigunt, aut recusant cum ab ipsis exigatur. Offerre suum sine illa conditione, ut vel adversarius juret, fere improbum est. Qui tamen id faciet, aut vita se tuebitur, ut eum non sit credibile pejeraturum : aut ipsa vi religionis : in qua plus fidei consequetur, si id egerit, ut non cupide ad hoc descendere, sed ne hoc quidem recusare videatur : ² aut si causa modo patietur litis, propter quam devoturus se ipse non fuerit : aut si præter alia causæ instrumenta adjicit ex abundantia hanc quoque conscientia suæ fiduciam. Qui non recipiet conditionem, à multis contemni jurisjurandi metum dicet : ³ cum etiam philosophi quidam sint reperti, ⁴ *qui deos habere curam rerum humanarum negarent* : eum vero qui nullo offerente jurare sit paratus, & ipsum velle de causa sua pronuntiare : & quam id quod offert, leve ac facile credat, ostendere. At is qui defert, agere modeste videtur cum litis adversarium judicem

Jurisjurandi magna est religio, ut ajunt jurisconsulti, utilisque ad decidendas causas, quarum alioqui prolixius foret judicium : sed ita demum auctoritatem habet, si ab adversario deferatur, aut à judice. *Turneb.*

¹ *Non recipiunt.*] Non respuunt.

² *Aut si causa.*] Poterit etiam suum offerre *jurjurandum* si causa erit exigua & vilis : non enim credibile videbitur ipsum sibi imprecaturum ob rem tam

exiguam. Porro qui jurabant olim sibi devotionem imprecabantur si pejerarent, ut *in foederibus conjurabant Jovem lapidem.* *Idem.*

³ *Cum & philosophi.*] Hæc sententia est *Epicureorum*, qui mundum providentia regi negant, quæ sententia tollit jurisjurandi religionem sublato metu deorum. *Idem.*

⁴ *Qui deos habere curam rerum.*] Cic. de natura deorum 1.